

CONSCIÈNCIA I PARAULES

Article publicat a la revista "En construcció" de l'associació TRACE 6 /2004

M'agradaria aprofitar la oportunitat d'escriure aquest article per donar un parell de pinzellades que convidin a la reflexió sobre una part del col·lectiu, potser la més oblidada, i la que més difícil té l'accés a una vida de qualitat on es respectin les seves necessitats i capacitats. Em refereixo a les persones que degut a un dany cerebral sobrevingut, es troben en un estat d'alteració de la percepció, la comunicació i el moviment de tal amplitud que hom es refereix a elles com a persones en *estat vegetatiu*.

Voldria començar per la mateixa paraula: Estat Vegetatiu. A vegades s'hi afegeix al darrera l'adjectiu *Persistent*, i d'altres vegades la qualificació és encara més dura i compleix al mateix temps, una incomprendible funció de pronòstic. Es parla llavors d'*Estat Vegetatiu Permanent*... Aquestes denominacions tenen una base neurològica: aquestes persones mantenen el tronc cerebral intacte, el qual regula la respiració, la freqüència cardíaca, la sudoració...El fet d'haver conservat aquestes funcions es converteix segons aquesta terminologia en un tret tant distintiu i diferencial que s'utilitza per definir-les...

La majoria de nosaltres té un sistema vegetatiu que sortosament funciona i ens permet viure, però, és això el que caracteritza a l'ésser humà? Crec que tots estariem d'acord en afirmar que les persones som quelcom més que batecs i suors...No pretenc aquí fer un tractat de filosofia, no és la meua especialitat, però sí que voldria aprofundir una mica més en allò que es diu que caracteritza a l'home...

Sovint s'afirma que el llenguatge verbal distingeix a l'home de la resta d'animals. És una capacitat que li obre les portes al món de l'abstracció: la planificació, l'anticipació, el raonament, la simbologia...Si aquest és el tret diferencial de l'home, el col·lectiu del que parlem en quedaria fora, i no em sembla raonable, que el que distingeixi l'home n'exclogui una part dels seus membres...Què pot ésser doncs allò que vincula a totes les persones? Altres vegades es parla que la diferència rau en el fet que l'home té *consciència* de si mateix i dels seus actes, mentre que la resta d'animals es mouen per impulsos i instints. Les persones de les que parlem, són catalogades ràpidament com a "*inconscients*", i, hipotèticament, tampoc trobarien cabuda en aquesta altra definició, però... què és exactament la consciència? No em sento capaç de definir un terme tant complex, però us convido a llegir les paraules de Aaron Bodenheimer, metge i psicoterapeuta suís i a reflexionar-hi:

"Mesurem la consciència a partir del grau en què som capaços d'establir relacions amb els altres".

Si agafem aquesta definició com a referent, entendríem doncs la consciència, d'una manera molt més ampla i humana que obriria les portes a tothom ja que tots tenim capacitat per comunicar-nos.

És un plantejament molt diferent al que fa, per exemple, l' Escala de Glasgow. Aquesta mesura el grau de consciència d'una persona en funció de la seva resposta a estímuls externs. La possibilitat que un sigui capaç de percebre però no de respondre, no s'hi contempla... Si no hi ha resposta a estímuls externs, estariem d'acord en que es pot afirmar que “no s'aprecia una resposta a estímuls externs determinats”, però no creiem que sigui científic afirmar que la manca de resposta, equival a la manca de percepció, i creiem que encara ho és menys equiparar manca de resposta a manca de consciència...

En la línia de Bodenheimer, quan diem que algú està “*inconscient*”, quan creiem que manca la via d'accés a l'altre, quan el Glasgow es valora en un 3 o un 4, potser si que val la pena plantejar-nos si la “inconsciència” és en tot cas, només del que té limitacions per expressar-se o potser també ho és del que les té per a comprendre... Comunicar-se, relacionar-se implica sempre dues persones. A vegades quan parlem, fem la distinció entre “no m'entén / no m'explico”. Amb aquest col·lectiu passa exactament el mateix: potser no ens entenen, o potser nosaltres no utilitzem el llenguatge adequat per què puguin comprendre'ns i, no sabem entendre el que ells utilitzen per expressar-se. La recerca està en quin llenguatge ens és comú i ens facilita la comunicació, però això ja seria tema per un altre article.

La meva intenció amb aquest escrit és la de suggerir l'ús del terme francès “coma vigil” (coma vigile) utilitzat habitualment en l'àmbit centreeuropeu, com a substitució del terme “*Estat vegetatiu*”. Coma vigil descriu una persona en estat de coma, però amb els ulls ja oberts (primer indicatiu de remissió), una persona que per tant, mostra ja certa obertura al món. Coma vigil és un terme més respectuós amb l'altre i que no el desproveeix, per definició, d'allò que distingeix a les persones : la capacitat de relació i de comunicació.

Així doncs, fem ús del terme coma vigil, i deixem els estats vegetatius, per les amanides...

Anna Esclusa Feliu
Pedagoga. Col·laboradora de TRACE